

УДК 140. 8 (092)

DOI 10.35433/PhilosophicalSciences.2(90).2021.135-143

РОЛЬ ПЕРШИХ РОБІТ АМЕРИКАНСЬКОГО ВЧЕНОГО ДЖОНА ДЬЮЇ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ ЯК ФІЛОСОФА

М. В. Розпутна*

У статті досліджується постать вченого Джона Дьюї та його перші роботи. На сьогодні для української наукової спільноти недоступний аналіз перших статей вченого, які, на нашу думку, є одними з ключових у становленні американського освітянина, педагога та передусім великого вченого, філософа Джона Дьюї. Академічний переклад статей надав можливість провести глибокий аналіз його робіт як початківця з надбаннями в більш пізньому періоді творчості. Зазначена тема є цікавою й тим, що роботи вченого розглядаються з нового наукового ракурсу: в контексті його філософського досвіду. У матеріалі визначена чітка хронологія становлення вченого, логіки написання та викладення статей. Ключовими об'єктами дослідження є питання метафізичного матеріалізму, пантеїзму Спінози, філософії Нового часу та її основних представників, а також історичний контекст формування молодого науковця.

Предметом аналізу є насамперед такі праці вченого, як "Метафізичні припущення матеріалізму" та "Пантеїзм Спінози", в яких де він розглядає питання матеріалізму, метафізичних аспектів розвитку, віри, дуалізму, монізму. Особлива увага приділена аналізу творчості його перших вчителів та джерел формування філософського пізнання. Основними методами наукового дослідження є: історичний, порівняльний та феноменологічний метод.

Детальний аналіз праць Джона Дьюї дозволяє зробити припущення, що він ще з перших кроків навчання філософії спирався на погляди німецьких філософів: Георга Гегеля та Іммануїла Канта. Зокрема, його роботи були досить високо оцінені тогочасними філософами та науковцями. І наступною сходинкою розвитку Дьюї як філософа є його вступ до Університету Джона Хопкінса, де він і починає повноцінно вивчати філософські науки і розвиватися як науковець під керівництвом таких видатних американських вчених, як Джордж Сильвестр Морріс, Стенлі Холл та Чарльз Пірс.

Ключові слова: Джон Дьюї, матеріалізм, монізм, віра, філософія, освіта, німецька філософія, наука, прагматизм, еволюція, університет.

* здобувач кафедри історії філософії

(Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна)
m.v.rasputnaya@gmail.com

ORCID : 0000-0002-6051-1684

THE ROLE OF THE FIRST WORKS OF THE AMERICAN SCIENTIST JOHN DEWEY ON THE WAY OF BECOMING A PHILOSOPHER

M. V. Rozputna

The article examines the figure of the young scientist John Dewey and his first works. To date, the Ukrainian scientific community does not have access to the analysis of the first articles of the scientist, which in our opinion, are one of the keys in the formation of a scientist, American educator, educator, and, above all, the great philosopher John Dewey. Scientific translation of articles allows us to conduct an in-depth analysis of his work as a beginner with achievements in later creativity. This topic is interesting because we consider the result of a scientist from a new scientific angle, namely from his philosophical experience. The material indicates a precise chronology of its development, the logic of writing and presenting articles. The critical objects of research are the issues of metaphysical materialism, Spinoza's pantheism, German classical philosophy and its prominent representatives, and the historical context of the formation of the young scientist.

The subject of analysis is the work of the scientist "The Metaphysical assumptions of materialism" and "The Pantheism of Spinoza", where he reveals the issues of materialism, metaphysical aspects of development, faith, dualism, monism. We will also turn to his first teachers and the origins of the formation of philosophical knowledge. Methods of scientific research are distinguished - historical, comparative, and phenomenological methods.

A detailed analysis of the articles suggests that John Dewey, from the first steps of teaching philosophy, was based on the views of German philosophers – George Hegel and Immanuel Kant. In particular, his work was highly praised by philosophers and scholars of the time. The next step in Dewey's development as a philosopher was his admission to Johns Hopkins University. He began to study the full philosophical sciences and develop as a scientist under the leadership of prominent American scientists. George Sylvester Morris, Stanley Hall, and Charles Pierce.

Key words: John Dewey, materialism, monism, faith, philosophy, education, German philosophy, science, pragmatism, evolution, university.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні відбувається пошук нових шляхів розвитку філософських теорій і практик у навчальному процесі, здійснюється модернізація освітньої системи та переосмислюється власний досвід у сучасних умовах становлення громадянського суспільства. Особливе значення розвитку філософського знання і нових концепцій в історії філософії пов'язано з їх стрімкою діджиталізацією, демократизацією суспільства і зміною соціальних й політичних умов розвитку світу. Ці питання актуалізують проблематику прагматизму, в якому акцент ставиться на раціональному осмисленні та виборі способу поведінки в умовах швидко мінливого соціального активу. Більше того, останні десятиліття спостерігається повернення прагматичних ідей у філософію, політичну теорію та освіту. Вчені повертаються до робіт Вільяма

Джеймса, Чарльза Пірса, Герберта Міда та Джона Дьюї. При цьому зазначимо, що сьогодні особливо зростає актуальність ідей американського філософа, вченого Джона Дьюї (1859-1952), принципи філософії якого є значущими як для Сполучених Штатів Америки, так і для багатьох європейських країн.

Філософські ідеї Джона Дьюї були визнані країнами Західної Європи, Мексикою, Туреччиною, Китаєм, Японію. Він був і залишається прикладом для науковців з усього світу. Джон Дьюї нас цікавить саме як філософ, тому ми й розглядаємо його перші роботи, щоб зрозуміти як він формувався саме як науковець.

Ступінь наукової розробленості. Зміни в політичній, соціальній, економічній та наукових сферах в Україні потребують засвоєння теоретичних здобутків та філософського осмислення спадщини

західних філософів, зокрема, Джона Дьюї, які тривалий час заперечувалися і не визнавалися через жорсткі ідеологічні бар'єри. Різноманітність, значний обсяг та інформаційна насиченість відповідного матеріалу стимулює до творчого пошуку нових методологічних підходів у його структуруванні та дослідженні робіт вченого. Варто зазначити, що Джон Дьюї також був засновником функціональної психології й одним з найперших розробників філософії прагматизму. Його ідеї мали значний вплив на соціальні та, не можна не вказати, що освітні реформи в світі. Коло його досліджень також охоплює теми природи, мистецтва, логіки, питання демократії та етики. Тому нас цікавить Джон Дьюї як філософ.

На сьогодні в українській філософії і науці загалом постать Джона Дьюї як філософа залишається недостатньо вивченою, частіше його розглядають як видатного педагога та реформатора освіти, залишаючи поза увагою його філософські надбання. Зокрема, у працях зарубіжних дослідників висвітлюються основні ідеї та підходи до розвитку філософського знання та ідей Джона Дьюї саме в автобіографічному контексті: М. Бродбек, Р. Дж. Бернштейн, Н. Кафлан, Дж. Дайхейзен, В. Фельдман, Дж. Гейгер та лише частково звертаються до його філософської спадщини. Українські дослідники постаті Джона Дьюї, а це насамперед А. Українець, В. Сухіна, О. Шапаренко, В. Калюжна, А. Ваховський, розглядали його досвід як надбання в педагогіці.

Філософія Джона Дьюї залишається суперечливою і надзвичайно цікавою, адже його ритм життя, кількість зустрічей і подій, зміна університетів – це дає широке поле для досліджень. Деякі вчені намагаються зрозуміти його роботи через ключову концепцію: уявлення філософа про досвід, його бунт проти формалізму

та використання теорії еволюції. Але навіть такий цілеспрямований підхід в роботах Е. Бернштейна, Х. Гейгера, К. Рендалла, Г. Шнайдера, В. Веркмейстера не дає повного детального розуміння його життя і наукової діяльності, у роботах знаходимо безліч різних і навіть суперечливих інтерпретацій постаті Джона Дьюї. Тому вирішення сучасного ракурсу проблеми потребує звернення саме до перших робіт вченого для розуміння його подальшої творчості.

Метою статті є на основі аналізу ранніх праць з'ясування специфічних умов формування постаті Джона Дьюї як філософа, науковця робіт.

Дискусія та результати. На кінець XIX століття у філософській думці Сполучених Штатів Америки панує романтизм, який пізніше втілюється у трансценденталізмі. Морріс Коен, один з перших істориків американської філософії, зазначає, що "американська філософія до Громадянської війни не мала жодної значущої оригінальної філософської роботи. Для сучасного дослідника це все лише було скупченням банальних думок, викладених догматично і сухо" [4: 9]. Філософія займала майже останню сходинку у наукових колах, це надавало молодим науковцям більше можливостей, адже саме вони могли сміливо будувати нову американську філософію.

Водночас активно розвивається філософський рух у Сент-Луїсі (м. Сент-Луїс, штат Міссурі, 1858-1888 роки існування), який очолюють німецько-американський філософ, поет та політик Генрі Конрад Брокмейкер і американський освітянин, філософ та редактор "Журналу Спекулятивної Філософії" Вільям Торрі Харріс. Вони пропагують ідеї німецького ідеалізму та гегельянства.

У той час американське наукове суспільство захопила робота Чарльза

Дарвіна "Походження видів" [1], яка вийшла у 1859 році. Теорія еволюції Чарльза Дарвіна стала великим поштовхом для науковців всього світу, зокрема Америки. Такий приголомшливий прогрес в науці окреслив нові обрії досліджень природи наукового методу і його значення. Ця теорія не залишилась поза увагою Джона Дьюї. Він у 1909 році прочитав лекцію у Колумбійському університеті на тему: "Вплив Дарвіна на філософію", а потім опублікував у цьому ж році есе на її основі. У цей час активізується вивчення філософії у Вермонтському університеті в місті Берлінгтон (штат Вермонт), де вчиться майбутній філософ, громадський діяч, науковець Джон Дьюї під керівництвом професора філософії Генрі Торі. Свої перші філософські роздуми молодий вчений виклав у статтях "Метафізичні припущення матеріалізму" [6] та "Пантеїзм Спінози" [7], які, на жаль, ще не перекладені в офіційних українських наукових виданнях (тому ми здійснили переклад самостійно). Пізніше він розвинув свої наукові погляди у статтях "Знання і відносність відчуттів" (1883) та "Кант і філософський метод" (1884). Ці праці були також надруковані у "Журналі Спекулятивної Філософії" (англ. *The Journal of Speculative Philosophy*), редакторами якого були Генрі Конрад Брокмейкер та Вільям Торрі Харріс.

Написання статей було зумовлено подіями в житті самого Джона Дьюї. Після закінчення Вермонтського університету у 1879 році він починає працювати в невеликій школі в місті Ойл Сіті (штат Пенсильванія), де викладає латинську мову та алгебру. У 20-ти річного викладача між підготовкою до уроків було достатньо вільного часу для філософських роздумів про сенс життя. Його турбували питання самовизначення та власного духовного розвитку, місця особистості у житті суспільства.

Безсумнівно, питання самовизначення були важливими для вченого, адже він виховувався у традиційній релігійній родині, де панували любов до Бога і дітей.

Отже, вирішуючи власні питання віри, майбутній вчений все ж залишається вірним християнським релігійним поглядам, хоча й цікавиться матеріалізмом.

Після закінчення роботи над статтею "Метафізичні передумови матеріалізму" Джон Дьюї надсилає її до "Журналу Спекулятивної філософії". У цій праці він офіційно не посилається на жодне джерело, проте згадує Джорджа Берклі, Герберта Спенсера, Іммануїла Канта, а методологічну основу бере у Девіда Юма. Джон Дьюї пише, що метою його роботи є "обговорення метафізичних аспектів матеріалізму. Юм припускав, що можна уникнути нігілістичних висновків, що випливають з його філософії за допомогою скептичного вирішення сумнівів. Методом, якоюсь мірою аналогічним, ми намагатимемося виявити метафізичні передумови (тобто припущення відносно реальної природи речей), які приховані у всьому матеріалізмі, показуючи зв'язок цих фундаментальних передумов із матеріалізмом; довести саморуйнівний характер будь-якої системи такого типу – фактичної або можливої" [10: 208]. Філософ також торкається таких понять як матеріалізм, субстанція, свідомість, монізм. По суті, у цій статті він намагається довести метафізичні, тобто онтологічні основи матеріалізму.

Нейл Кофан у роботі "Молодий Джон Дьюї: нарис американської інтелектуальної історії" пише, що в есе "Метафізичні припущення матеріалізму" Джон Дьюї "намагався довести, що філософський матеріалізм логічно непостійний, що лише шляхом прийняття прихованої антиматеріалістичної позиції можливо це взагалі стверджувати" [5: 8].

Джон Дьюї спирається на класичне визначення матеріалізму. Він пише: "Що таке матеріалізм? Це теорія, яка стверджує, що матерія і її похідні пояснюють всі об'єкти матеріального світу, а також явища: життя, свідомість, суспільство. Матеріалізм заявляє, що не тільки зміст свідомості, а й те, що ми називаємо свідомістю, саме по собі, визначено (детерміновано) матерією. Перш за все, слід зауважити, що така теорія є абсолютно моністичною. Тобто тільки одна субстанція існує – матерія. Всі феномени свідомості, по суті, є феноменами матерії." [10: 209]. Зазначимо, що вчений зовсім не наводив протилежні погляди на матеріалізм, викладаючи лише свою, не підкріплену нічим точку зору.

Далі Джон Дьюї висловлює думку, яка, по суті, є основою діалектичного матеріалізму. З одного боку, він зазначає, що матеріаліст нічого не знає про субстанцію, а знає лише про нумени, тобто речі, які ми можемо осягнути. А з другого, матеріаліст знає, що субстанція є матерією і першоосновою, тобто є онтологічним знанням. Він робить висновок, що знання перевершує субстанцію, тобто є єдиною осяжною основою матеріалізму [10: 210].

Для обґрунтування монізму, вважає Джон Дьюї, теорія матеріалізму повинна допустити початковий нерозв'язний дуалізм. Щоб довести, що свідомість сформовано в результаті дії матерії, необхідно допустити існування субстанції, котра ініціює пізнання такої матерії. Для доказу того, що знання обумовлено матерією, слід припустити або інтуїтивну здатність свідомості, або те, що свідомість є самопричиною. При цьому обидва методи однаково руйнівні для матеріалізму. Відтак він стверджує, що філософська теорія матеріалізму доводить свою неспроможність. Щоб забезпечити свій умоглядний фундамент, ця теорія допускає

передумови, які повністю руйнують її в цілому, зазначає Джон Дьюї.

Зауважимо, що вихід статей є початком становлення Джона Дьюї як науковця у філософському контексті. Один із дослідників наукової спадщини вченого Пол Артур Шилп в книзі "Філософія Джона Дьюї" зазначає: «Він опублікував есе у номері журналу від квітня 1882 р. під заголовком "Метафізичні припущення матеріалізму". Схвалення професором Харрісом було вирішальним у тому, щоб учений продовжив свої дослідження, що спонукало його написати ще інші статті. Але, на думку видавців, стилістика есе була логічнішою за формою, ніж за змістом» [9: 14].

Отже, маючи в основі філософську базу, сформовану завдяки спілкуванню із вчителем та власній самоосвіті, Джон Дьюї пише статтю "Пантеїзм Спінози" [7], яка була опублікована 1882 року у виданні "Журнал Спекулятивної Філософії".

Один із найвідоміших біографів вченого Джордж Дунхайзен зазначає, що у наступні роки Джон Дьюї називав ці статті "вельми схематичними і формальними". Сам науковець писав: "Мої інтереси ще не були досить зрозумілими, і, відповідно до цього, я не мав чіткого предмета зацікавлення, який би їм відповідав, єдині теми в моєму розпорядженні були просто формальними" [8: 24]. Варто підкреслити сміливість і самокритичність Джона Дьюї, який наважився задекларувати свої філософські погляди, попри відсутність класичної філософської освіти та молодий вік.

У наступній статті "Пантеїзм Спінози", що вийшла у тому ж "Журналі Спекулятивної Філософії", Джон Дьюї аналізує пантеїзм Бенедикта Спінози.

Аналізуючи статтю вченого, розглянемо загальні положення "Етики" Спінози та поняття "субстанція", які,

на нашу думку, будуть цікавими для наукової спільноти, адже цей матеріал не досліджений в Україні.

Насамперед зазначимо, що основна праця Бенедикта Спінози "Етика" була видана посмертно і викладена вона у форматі геометричних теорем. Саме в ній філософ детально розкриває свої метафізичні та епістемологічні погляди. Бенедикт Спіноза був великим прихильником Рене Декарта, він абсолютно точно переймає його принципи аналітичної геометрії, котрі були викладені у роботі "Принципи філософії Рене Декарта", в якій він детально пояснює елементи своєї метафізичної системи. Це додає певних труднощів при аналізі роботи Джона Дьюї, адже він використовує такий принцип викладання філософських думок, який робить статтю надзвичайно сміливою як для молодого науковця та, на наш погляд, дещо нелогічною.

Постає питання: чому 23-річного Джона Дьюї зацікавив саме пантеїзм Бенедикта Спінози? Насамперед це відзначення 1877 році двохсотріччя смерті Спінози, що викликало посилений інтерес науковців як до самої особистості філософа, так і до його поглядів. Це одне із припущень. Інше припущення – це власне, виховання самого Джона Дьюї, адже він виріс в надзвичайно релігійній атмосфері, яку створювала фанатично віруюча мати, тому питання релігії та місця релігії в житті суспільства для нього були дуже важливі, близькі, і вимагали додаткових ґрунтовних досліджень.

Ідеї пантеїзму за життя Бенедикта Спінози були зовсім не нові. Наприклад, індійська та китайська стародавні філософії, досократівські представники грецької та буддійської культур боготворили природу, поклонялись силам природи та мали безліч Богів. Звичайно, Джон Дьюї прийшов до осягнення світу згідно з пантеїстичними ідеями через критичне

ставлення до релігійної юдео-християнської традиції, а також аналіз тогочасних досягнень представників наукової та філософської думки Європи.

Тому можемо припустити, що, вивчаючи детально роботу Бенедикта Спінози, Джон Дьюї доходить висновку, що теорія пізнання пантеїзму Спінози має досить багато суперечностей. Наприклад, Спіноза починає з визначення субстанції, продовжуючи демонструвати в формі геометричної теореми, що вона є "Абсолютна Досконала Істота", у якій все існує. Але, доводячи це, доктрина Бенедикта Спінози не може враховувати речі, які існують насправді. Він заперечує, що вони є тим, чим вони здаються нам, і зводить їх до Божественного. Чому вони здаються нам іншими, ніж вони є, вчення Бенедикта Спіноза не може пояснити.

Як і у своїй попередній роботі "Метафізичні припущення матеріалізму", Джон Дьюї ставить питання про значення речей, їх сприйняття нами та тим, чим вони є в реальності.

Оскільки ці речі об'єднується трьома поняттями: Думкою, Природою і Богом, то перед вченим постає проблема визначення цих понять та їхнього взаємозв'язку. Джон Дьюї розглядає три ступені філософії: "...догматизм, де у центрі загальний неосвічений розум – природний реалізм; Бог, людина і світ – три незалежні субстанції, те, як вони пов'язані між собою, породжує другу стадію філософії (догматичний ідеалізм або дуалізм з Богом, як приклад – погляди Декарта); третя стадія – де Бог стає Абсолютом, а природа і Я – його проявами, тобто пантеїзм Спінози" [7: 249]. Думка і буття стають одним; порядок думок – це порядок існування. Тепер здається, що остаточна єдність досягнута, і справжнє знання – можливе.

У роботі "Етика" Спіноза намагався розв'язувати проблему, яка полягає в примиренні нескінченного та уявного кінцевого тільки на основі гіпотези нескінченного; показати єдність між Абсолютом і удаваним відносним тільки на основі гіпотези Абсолюту. Це питання Джон Дьюї вважав майже вирішеним Спінозою. Проте він ставить перед собою нову основну мету, яка полягає в тому, щоб допомогти розуму визначити: "Це досягнення єдності є лише видимим чи реальним?".

Бенедикт Спіноза вивчав роботи Рене Декарта, який є основоположником наукового мислення та раціоналізму, що дало йому можливість створити свою метафізичну концепцію, в основі якої декартівська математична логіка.

Рене Декарт у своїй роботі "Роздуми про першу філософію" формує доказ існування Бога. Це ми знаємо із відомого вислову: "Cogito ergo sum" ("Я мислю – отже, я існую") [2]. Тобто існує людина, яка має можливість мислити, проте вона завжди має певні сумніви щодо досконалості буття. Маючи сумніви про досконалість і скінченність власного буття, людина визнає певну досконалість, яку і називає Богом. Факт мислення і є причиною думати, що людина є певним мислячим суб'єктом. Найголовніше у філософії Декарта те, що є мисляча субстанція (душа) і протяжна (тіло), і вони завжди взаємодіють між собою. Спіноза ж, на відміну від нього, стверджував, що у світі є одна єдина субстанція – Бог, а все інше – її нескінченні атрибути "протяжність" і "мислення". Протяжність визначається в нескінченності "модусів", а мислення втілюється в людині, яка є одним із проявлень модусів.

Отже, розуміючи, що ж є основою філософії Бенедикта Спінози, переходимо до наступної частини роботи Джона Дьюї, де він цитує

буквально перші рядки "Етики" із розділу "De Deo" (лат. "Про Бога"): "Під тим, що спричинено само собою, я маю на увазі те, що субстанція передбачає існування, або те, що природа лише мислима як така, що існує" [7: 251]. Далі він продовжує цитувати роботу вченого, викладаючи матеріал так, як написано безпосередньо в автора. Джон Дьюї аргументує свою точку зору, посилаючись на роботу, а потім, безпосередньо, коментує. Він позначає припущення Спінози римськими буквами, а свої – арабськими. А також свої визначення подає у форматі схолій (висновків), що, звичайно, спрощує аналіз самої роботи.

Разом з тим, Джон Дьюї припускає, що Спіноза робить взагалі не правильний висновок, адже він мав вказати, що кінцева річ, якщо вона існує, має залежати від іншої кінцевої речі й так далі. А Бог, оскільки він нескінченний, ніколи не може мати кінцевість, але, оскільки він є першоосновою та причиною всього, ніяка кінцева річ не може взагалі існувати. Відповідно, на думку Дьюї, ця гіпотеза а хибна [7: 253].

Можна якоюсь мірою погодитись із Джоном Дьюї, адже, критично досліджуючи роботу Спінози, він намагався пояснити суперечності пантеїзму. На думку Джона Дьюї, є ще один хибний висновок Спінози. На підтвердження цієї тези Дьюї посилається на Теорему 11 (Прор. XI): "Бог або субстанція, яка складається із нескінченної кількості атрибутів, із яких кожен втілюється у вічну і нескінченну субстанцію, беззаперечно існує" [3].

Іншими словами, існує нескінченна кількість атрибутів у Богові. Атрибут – це те, що становить сутність субстанції. Відповідно до поглядів Спінози, якщо в одній і тій же речовині є дві, або більше ознак, то вони повинні, або являти собою різні субстанції, що є абсурдним твердженням, або ж субстанція в

цьому випадку повинна мати один і той же атрибут [7: 255]. Для Спінози, на думку Дьюї, можливі тільки дві речі: субстанція. Вона може мати, або нескінченну кількість атрибутів, що існують у всій незалежності один від одного (отже, утворюючи нескінченне число речовин); або одну нескінченну речовину з однією нескінченною ознакою. Однак об'єднання двох концепцій передбачає суперечність. Підсумовуючи вищенаведене, Дьюї доходить висновку, що у Спінози є два протилежних поняття.

Джон Дьюї вважав, що почати потрібно з визначення Абсолютного Ідеального Буття з визначення: що таке Абсолютне Ідеальне Буття, в якому перебувають усі речі. Але ця теорія не може пояснювати речі так, як ми їх розуміємо. Треба заперечувати, що вони є такими, якими вони здаються, і відносити їх до Божественного. Але основне питання, яке руйнує подібні теорії, це питання: "Якщо всі речі є божественними, то як ми їх бачимо інакшими?". Саме тут Спінозу спіткала невдача. Інша теорія повинна починатися з концепції речей, якими вони здаються, породжуючи свій пантеїзм, не піднімаючи їх до Бога, але приводячи Бога до них. Така теорія, звичайно, ніколи не може досягти концепції Абсолюту, Досконалого і Нескінченного. Це не Пантеїзм взагалі; це Панкосмізм (вчення, згідно з яким все суще є матеріальним всесвітом). Але це не є рішенням; це лише припущення того, що потрібно пояснити [7: 257]. Так досить сміливо Джон Дьюї закінчує роботу.

Підсумовуючи, Джон Дьюї у своїй статті спробував проаналізувати роботу Спінози, проте, не посилаючись і не розкриваючи детально жодне з понять. Звичайно, на той час його умовиводи, викладені в есе, безумовно, справили певне позитивне враження на видавця "Журналу Спекулятивної Філософії". Припускаємо, що це сталося

завдяки намаганням пояснити щось нове, враховуючи, що тогочасна філософська думка в Америці була на дуже низькому рівні, а Джон Дьюї виступив як серйозний майбутній філософ, коли взявся за аналіз такої складної теми.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У своїх перших роботах Джон Дьюї звернув увагу на ті питання, які безпосередньо транслювались в тому часі та які були релевантні його особистому досвіду. Тому теми, які він обрав для розкриття у своїх статтях, є абсолютно логічними, що ми й спробували довести. До того ж, ідеї з цих праць Джона Дьюї частково пронизують надалі всю його наукову діяльність, яка втілюється у роботах і політичних науках, логіці, етиці та естетиці, зокрема, у таких працях, як "Реконструкція у філософії", "Природа людини та її поведінка", "Досвід та природа". Окремої уваги заслуговують самі ці роботи, при детальному дослідженні яких ми можемо чіткіше зрозуміти основи формування постаті вченого. Саме це і потребує детального розгляду українських науковців у подальшому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дарвін Чарльз. Походження видів. Book Chef, 2020. 136 с.
2. Декарт Р. Міркування про метод. Москва. Азбука, 2018. 320 с.
3. Спіноза Б. Етика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: (<http://vzms.org/spinoza.htm>) (дата звернення 10.09.2021)
4. Bernstein, Richard J. John Dewey: *Ridgeview Pub Co*, 1981. P. 9-25.
5. Coughlan Neil. Young John Dewey: An Essay in American Intellectual New York: Free Press, 1976. P. 187 (8)
6. Dewey J. The Metaphysical assumptions of materialism. [Електронний ресурс]. Режим доступу: (<https://www.jstor.org/stable/25667909>)

?seq=1#metadata_info_tab_contents)(дата звернення 10.09.2021)

7. Dewey J. The Pantheism of Spinoza. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

(<https://www.jstor.org/stable/25667921> ?seq=1#metadata_info_tab_contents) (дата звернення 10.09.2021)

8. Dykhuizen G. The life and mind of John Dewey: Southern Illinois University Press, 1978. P. 480. (24)

9. Schilpp P. A. The philosophy of John Dewey. La Salle, Ill.: Open Court, 1989 P. 718. (14)

10. The Journal of Speculative Philosophy: Penn State University Press. Vol. 16, No. 2 (April, 1882), P.208 / P.209 / P. 210.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Darwin, Charl'z. (2020). Pohodzhennya vidiv [Origin of species]. Book Chef (in Ukrainian).

2. Dekart, R. (2018). Mirkuvannya pro metod [Considerations about the method]. Azbuka (in Ukrainian).

3. Spinoza, B. Etika [Ethics]. [Elektronnyj resurs]. Rezhim dostupa:

(<http://vzms.org/spinoza.htm>) (data zvernennya: 10.09.2021) (in Ukrainian).

4. Bernstein, Richard J. John Dewey: Ridgeview Pub Co, 1981. P.9

5. Coughlan, Neil. (1976). Young John Dewey: An Essay in American Intellectual New York: Free Press.

6. Dewey, J. The Metaphysical assumptions of materialism. [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupa: (<https://www.jstor.org/stable/25667909> ?seq=1#metadata_info_tab_contents)(дата звернення 10.09.2021)

7. Dewey, J. *The Pantheism of Spinoza*. [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupa

(<https://www.jstor.org/stable/25667921> ?seq=1#metadata_info_tab_contents) (data zvernennya: 10.09.2021)

8. Dykhuizen, G. (1978). The life and mind of John Dewey: Southern Illinois University Press, P. 480. (24)

9. Schilpp P. A. The philosophy of John Dewey. La Salle, Ill.: Open Court, 1989 P. 718. (14)

10. The Journal of Speculative Philosophy: Penn State University Press. Vol. 16, No. 2 (April, 1882), P.208 / P.209 / P. 210.

Receive: September 17, 2020

Accepted: October 10, 2021